

Nr 316.

Av herr **Petersson** i Lerbäcksbyn **m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 22, med förslag till lag om upplåtelse under åborätt av viss jord m. m.*

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 22 med förslag till lag om upplåtelse under åborätt av viss jord tillåta vi oss anföra följande.

Förslaget avser att införa en ny form av jordbesittning, nämligen en ärftlig och förytterlig besittningsrätt för obegränsad tid, vilken skulle komma till användning — vid sidan av upplåtelse med äganderätt — för nybildning av jordbruk på statens domäner. Mot själva syftet med den nya upplåtelseformen, i vad med densamma avses, att statens egen jord skall i större utsträckning tagas i anspråk för egna-hems-bildande, finnes från vår sida så mycket mindre något att erinra, som vi vid upprepade tillfällen framhållit önskvärdheten av att utförsäljningen av den för jordbruksändamål lämpliga kronojorden påskyndades. Lika litet finnas från våra utgångspunkter några invändningar att göra mot att man söker för obemedlade eller mindre bemedlade jordspekulanter underlätta åtkomsten av ett eget hem. Våra betänkligheter mot det föreliggande förslaget hänföra sig till den form, under vilken Kungl. Maj:t säger sig vilja förverkliga dessa i och för sig lofvärda syften.

Enligt vår bestämda övertygelse, vilken vi städse givit uttryck åt, då fråga varit om nybildning av jordbruk, måste denna, för att bliva till avsett gagn, bygga på äganderättens fasta grund. Äganderätten är den enda form för jordbesittning, som i längden kan fullt tillfredsställa den svenska jordbrukaren. Det sammanhänger med den frihets- och självständighetskänsla, som höra till de mera framträdande dragen i svenska folkets kynne och som alldeles särskilt möta oss hos den svenska allmogen, ur vars led den jordbrukande befolkningen även i fortsättningen i första hand måste rekryteras. Väl bruka i detta nu många svenska jordbrukare andras jord, men med flertalet ibland dem förhåller det sig utan tvivel så, att de betrakta detta endast som en övergångsform och att slutmålet för dem är att nå fram till den fulla och hela äganderätten. Det ges otaliga exempel på jordbrukare, som på den vägen, visserligen under mycken möda och stora försakelser, arbetat sig fram till en självständig ställning, och det vore enligt vårt sätt att se ett oförlätligt missgrepp, om man avlägsnade den sporre till företagsamhet, omtanke, arbetsflit och sparsamhet, som ligger i själva

äganderätten och i utsikten för den enskilde att bli sin egen, stå på egen grund och bli sin egen man.

Åborätten kan i detta avseende aldrig jämföras med eller ersätta äganderätten. Den tillvaratar icke och utnyttjar på samma sätt som denna den enskildes naturliga strävan efter självständighet och oberoende. Den är i själva verket ingenting annat än ett slags nyttjanderätt, låt vara tryggad och förytterlig och i viss mån ärftlig, och kommer alltid att i allmänna medvetandet framstå som en lägre form av jordbesittning. Härtill medverka bland andra och icke minst de inskränkningar, som åbon måste vidkännas i sin rätt att förfoga över fastigheten, och den kontroll, han blir underkastad. Hade man, såsom från flera håll föreslagits, förbundet den nya upplåtelseformen med rätt för åbon att efter viss tid utbyta åborätten mot äganderätt, så anse vi icke uteslutet, att den kunnat verka stimulerande på egnahemsbildandet. Obestriddigt är nämligen, såsom ock av flertalet av de i ämnet hörda myndigheterna framhållits, att det för den obemedlade eller mindre bemedlade brukaren måste anses innebära en fördel att kunna komma i besittning av jord utan att behöva omedelbart utgiva köpeskillning för den.

Mot en sådan anordning vore rent principiellt icke så mycket att invända, men då vi betrakta övergången till äganderätt som det väsentliga, framstår själva åborättsinstitutet som en onödig omgång och medförande en onödigt dyr förvaltningsapparat, då samma resultat vida enklare kan nås genom att staten ettdera upplåter jorden med vanligt arrendeavtal under förslagsvis 10 år med rätt för arrendatorn att vid arrendeperiodens slut utbyta brukningsrätten mot äganderätt, eller ock upplåter jorden med äganderätt redan från början, men låter köpeskillingen innestå mot inteckning, löpande med en ränta, vilken givetvis borde sättas ganska låg, och med amorteringsfrihet under exempelvis de 10 första åren. Så nyligen som föregående år har riksdagen också beslutit enligt denna princip vid kolonatupplåtelser från kronoparker i de sex nordligaste länen.

I sin nuvarande utformning, utan det naturliga komplement, som en ovillkorlig rätt till inlösen efter viss tid skulle innebära, hålla vi för troligt, att åborätten komme att bli mycket litet eftersökt som upplåtelseform och att det nya rättsinstitutet snarare skulle komma att försvåra och fördröja än befördra ett rationellt tillgodogörande av statens jord för nybildning av jordbruk.

I den kungl. propositionen anföres till förmån för den nya upplåtelseformen, att den från statens egen synpunkt vore att föredraga framför upplåtelse med äganderätt dels därutinnan, att den gäve staten möjlighet att vaka över jordens användning och förebygga, att den bleve föremål för spekulation, dels också därutinnan, att den hölle möjlighet öppen för kronan att återlösa besittningsrätten, därest behov därav yppade sig. Vi kunna icke finna detta resonemang övertygande. Det är svårt att se, till vilka för upplåtelsen främmande ändamål dessa mestadels små fastigheter skulle komma att användas, och erfarenheten ger icke anledning till några farhågor i det

avseendet. Att för blotta möjligheten av missbruk utbyta äganderättsformen, vars förtjänster framför varje annan upplåtelseform äro uppenbara, mot ett nytt invecklat besittningsrättsinstitut synes icke böra ifrågakomma. Vad åter anföres därom, att staten framdeles skulle komma att behöva dessa fastigheter och för den skull icke borde avhända sig äganderätten till dem, kunna vi lika litet tillmäta avgörande betydelse. Med kammarkollegium har man anledning fråga, varför just statsverket, som, i motsats till vad i allmänhet vore förhållandet med enskilde, till sitt förfogande hade expropriationsinstitutet, skulle ha ett särskilt behov av att kunna revidera sina förnytringsavtal med avseende å fast egendom. Kronan tillhörig mark, varom man har anledning antaga, att den framdeles kommer att erfordras för tillgodoseende av annat allmänt ändamål än bildandet av egna hem, bör enligt kollegii mening självfallet icke avhändas statsverket.

Mot åborätten som upplåtelseform kan däremot med fog anmärkas, att den med nödvändighet för med sig en omfattande, tung och kostsam förvaltningsapparat. Praktiskt taget alla i ämnet hörda myndigheter hava yppat betänkligheter på den punkten och särskilt avrått från att pålägga de redan alltför arbetstyngda landskontoren nya omfattande uppgifter. Utan att i övrigt ingå på någon detaljgranskning av lagförslaget vilja vi i detta sammanhang allenast fästa uppmärksamheten på hurusom vad i 21 § finnes stadgat angående den ordning, i vilken åbo äger nyttja fastighetens skog, kan komma att föranleda upprepade syneförrättningar och en betydande arbetsökning för den myndighet, som skall hava inseende över skogen. Att inkomster och omkostnader för statsverket genom upplåtelseformen i fråga icke komma att stå i rimligt förhållande till varandra, synes utan vidare uppenbart.

Av vad nu blivit anfört lär framgå, att vi icke kunna biträda det föreliggande kungl. förslaget. Däremot anse vi angeläget, att frågan, huru statens för jordbruksändamål tjänliga jord må kunna i största möjliga utsträckning och på förmånligaste villkor göras tillgänglig för nybildning av jordbruk, blir föremål för fortsatt övervägande. Några bärande skäl för att staten icke skulle upplåta sin jord med äganderätt hava icke förebragts och kunna enligt vår mening icke förebringas. Det ekonomiska utbytet av jordbruksdomänerna är i allmänhet skäligen ringa, och de vid försäljning inflytande medlen torde med påtaglig fördel för staten kunna användas till att utvidga och arrondera skogsdomänerna. För den enskilde brukarens del liksom från allmänna sociala synpunkter är äganderätten ovillkorligen att föredraga. Vi utgå sålunda ifrån, att upplåtelse skall ske med äganderätt eller med rätt för upplåtelseägaren att efter viss tid övergå till äganderätt och att det bör undersökas, huru, på sätt ovan antytts, möjlighet må kunna beredas omedelade eller mindre bemedlade personer att förvärva jord utan hinder därav, att de icke äro i tillfälle att omedelbart utgiva någon köpeskilling. Ävenså finna vi önskligt, att en undersökning omedelbart igångsättes i syfte att utreda, i vilken utsträckning statens jord kan stå till förfogande för bildande

av självständiga jordbruk, och att på grundval härav en plan utarbetas, avseende att möjliggöra ett rationellt utnyttjande av den för ändamålet tillgängliga jorden. Denna undersökning torde lämpligen böra anförtros åt domänstyrelsen att verkställa.

Under åberopande av vad vi sålunda anfört få vi härmed hemställa,

att riksdagen — med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 22 och under uttalande att upplåtelse av jord från statens domäner för bildande av nya jordbruk enligt riksdagens mening skall ske med äganderätt eller med rätt för upplåtelseägaren att efter viss tid övergå till äganderätt — ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i förnyat övervägande, huruledes statens för jordbruksändamål tjänliga jord må kunna i större utsträckning än som för närvarande sker tagas i anspråk för bildande av nya självständiga jordbrukslägenheter och egna hem, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, som kunna framgå ur detta övervägande.

Stockholm den 26 januari 1926.

<i>Birger Petersson.</i>	<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Ludwig Brännström.</i>
<i>Emil Bengtsson.</i>	<i>Sven Persson.</i>	<i>Carl Arv. Anderson.</i>
<i>Gunnar Persson.</i>	<i>Gust. A. Gustafsson.</i>	<i>Ewald Lindmark.</i>
<i>Albert Johansson.</i>	<i>Gust. Svedman.</i>	<i>G. A. Björkman.</i>
<i>Otto Johansson.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>